

ЛАФКАДИО ХЪРН

БАЛАДА ЗА ШУНТОКУ-МАРУ

Превод от английски: Мария Демот, 1989

chitanka.info

БАЛАДА ЗА ШУНТОКУ- МАРУ^[0]

Влизат с весел танц Дайкоку и Ебису^[1].

— Приказка ли да разкажем, или да поднесем своите благопожелания? Приказка! Но коя да изберем? Щом сме тук, в благословения ви дом, за да ви развлечаме, ще започнем с историята за Шунтоку.

Много-много отдавна в провинция Кавачи живял богаташ на име Нобуюоши. А първородният — най-големият му син, се казвал Шунтоку-мару.

Момчето било едва тригодишно, когато майка му умряла. А когато станало на пет, в къщата влязла мащеха.

Шунтоку-мару навършил седем години, когато мащехата родила момче, което нарекли Отовака-мару. Двамата братя израсли заедно.

А когато станал на шестнадесет, Шунтоку отишъл в Киото, в храма на бог Тенджин^[2], за да поднесе дарове. Там той видял хиляда души да отиват към храма, хиляда да се връщат и още толкова да се молят вътре — на това място се били събрали три хиляди души^[3].

През това огромно множество към храма носели *каго* — паланкин, в който седяла най-малката дъщеря на един богаташ на име Хагияма. Шунтоку също пътувал в *каго* и двата паланкина се придвижвали успоредно по пътя към храма.

Щом съгледал девойката, Шунтоку мигом се влюбил в нея. Сетне двамата си разменили погледи и любовни писма.

Но един работепен слуга веднага доловил всичко това на мащехата на момчето. И тя започнала да си прави сметка, че ако Шунтоку остане в бащиния си дом^[4], то складовете и на изток, и на запад, хамбарите и на юг, и на север, а и къщата в средата няма никога да станат собственост на Отовака-мару.

Затова тя скроила вероломен план и се обърнала към мъжа си с думите:

— Господарю, повелителю мой, мога ли да се надявам на височайшето ти разрешение да бъда освободена за седем дни от домашните си задължения?

— Да, разбира се — отвърнал съпругът и. — Но какво се каниш да правиш през тези дни?

А тя му рекла:

— Преди да се омъжа за теб, господарю мой, дадох обет пред сияйното божество на храма Кийомидзу и сега желая да отида там, за да изпълня обещанието си.

— Добре си решила — съгласил се той. — А кой от слугите или прислужниците желаеш да те придружи?

— Нито слуга, нито прислужница ми е нужна. Искам да отида там сама.

И без да се вслушва в съвети и напътствия за пътуването, мащехата на Шунтоку потеглила и се отправила към Киото колкото се може по-бързо.

Щом пристигнала и намерила квартала Сандже, веднага попитала къде е улица Каджиямачи — улицата на ковачите. Упътили я и тя скоро съгледала една до друга три ковачници.

Влязла в средната, поздравила ковача и попитала:

— Господин ковач, можете ли да изработите от желязо нещо много дребно и деликатно?

А той отвърнал:

— Да, госпожо, това мога.

— Тогава, моля ви, изковете ми четиридесет и девет гвоздейчета без глави.

Но ковачът отговорил:

— Аз съм седмото поколение ковачи в нашия род, но никога досега не съм чувал за гвоздеи без глави и не мога да приема такава поръчка. По-добре да се бяхте обърнали другаде.

— О, не, дошла съм първо при вас и не желая да ходя другаде. Направете ми ги, моля ви, господин ковач!

— Да, но в такъв случай ще трябва да ми платите хиляда ръо.

А тя отвърнала:

— Само ги направете. Няма значение дали ще ми струват хиляда или две хиляди ръо. От все сърце ви моля да изпълните моята поръчка.

Ковачът не могъл да откаже на молбата ѝ. Той подредил всичко така, че да почете бога на духалата^[5]. После взел първия си чук, произнасяйки Конго-сутра^[6]; взел втория, изричайки Канон-сутра^[7]; взел третия, казвайки Амида-сутра^[8]. Защото се страхувал, че гвоздеите ще бъдат използвани за някакво злодеяние.

Така, с печал в душата, ковачът изпълнил поръчката. А жената останала предоволна. И като поела гвоздеите с лявата си ръка, подала парите с дясната и се сбогувала с ковача.

Щом тя излязла, той си казал: „Ето че имам хиляда ръо все в злато. Но човешкият живот е само кратък отдих на странстващ пътник и аз трябва да засвидетелствам на хората състрадание и доброта. Наmrъзнеците ще раздам дрехи, на гладните — храна.“

И като обявил писмено намерението си на дъсчици, поставени по границите между отделните провинции и в края на всяко село, той проявил щедрост и милосърдие към много хора.

А по своя път мащехата се отбила в дома на един художник и го помолила да ѝ нарисува картина.

Художникът я запитал:

— Каква картина да ви нарисувам — на старо сливово дърво или на древен бор?

— Не, нито на едното, нито на другото, а картина на шестнадесетгодишно момче, високо пет стъпки и с две бенки на лицето.

— Няма да е трудно — рекъл художникът.

И не след дълго картината била готова. Момчето на нея приличало досущ на Шунтоку-мару и мащехата си отишла предоволна.

С този портрет тя забързала към Кийомидзу, а там го закрепила на едни стълб в задната част на храма.

После го заковала с четиридесет и седем от четиридесет и деветте гвоздея, а останалите два забила в очите.

Едва тогава, сигурна, че е успяла да навлече проклятие на Шунтоку, зата мащеха се върнала вкъщи. А там само рекла кротко: „Върнах се“, и се престорила на предана и вярна съпруга.

Три или четири месеца след като мащехата проклела Шунтоку, той заболял тежко (и ослепял). Тогава тя тайничко се зарадвала.

И заговорила лукаво на своя съпрут Нобуюоши:

— Господарю, повелителю мой, по всичко личи, че болестта на Шунтоку е много лоша. Не е редно да се гледа такъв болен в дома на богат човек.

Нобуюоши много се учудил и натъжил, но като размислил и разбрал, че наистина нищо не може да се направи, извикал Шунтоку и му казал;

— Синко, изглежда, че болестта, от която страдаш, е проказа и затова не можеш да останеш повече тук. Затова най-добре ще е да обиколиш като поклонник всички провинции с надеждата някое божество да се смили над теб и да те изцери. А хамбарите и складовете си няма да оставя на Отовака-мару, а само на теб. Шунтоку, така че трябва непременно да се върнеш.

Без да подозира колко проклета и зла е мащехата му, клетият Шунтоку я замолил тъжно:

— Скъпа майко, казаха ми, че трябва да се махна оттук и да се скитам като поклонник. Но вече съм сляп и няма да ми е лесно да странствам. Бих се задоволил да ям и един път на ден вместо три пъти; бих се радвал, ако ми разрешите да живея и в ъгъла на някой хамбар или пристройка, само и само да съм близо до своя дом. Не бихте ли ми позволили да остана, дори само за малко. Почтена майко, нека остана!

Ала тя отвърнала:

— Неразположението ти е само началото на страшната болест, затова е невъзможно да останеш повече тук. Трябва незабавно да напуснеш този дом.

Така Шунтоку бил изхвърлен от слугите навън, на двора, и оставен да страда сам.

А злата мащеха изкрешяла след него:

— Щом баща ти нареди така, длъжен си още сега да се махнеш!

А той отвърнал:

— Но вижте, аз нямам дори подходящи дрехи. Нужни са ми поне поклонническа роба и гетри, както и торбичка за събиране на милостиня.

Лошата жена се зарадвала, че толкова бързо и лесно се отървала от него, и начаса му дала всичко, което искал.

Шунтоку взел вещите, благодариł ѹ и макар и толкова окаян, се приготвил за път.

Той облякъл робата, сложил си *мамори* — талисман, от дърво, а на врата си провесил торбичката. После обул сламените си сандали, завързал ги здраво, взел бамбукова тояга, сложил на главата си тръстикова шапка и като се простиł с думите: „Сбогом, татко! Сбогом, майко!“, клетият Шунтоку се отправил на път.

Натъжен, Нобуюоши тръгнал да придружи сина си донякъде, като му говорел:

— Нищо не може да се направи, Шунтоку. Но ако благодарение на небесната милост на божествата, която се крие в този твой талисман, болестта ти бъде изцерена, веднага се върни при нас, сине мой.

Като чул тези мили бащини думи, младежът се почувствал по-добре и прикривайки лицето си с голямата тръстикова шапка, така че съседите да не го познаят, продължил пътя си сам.

Скоро обаче усетил, че краката едва го държат, и се уплашил, че няма да издържи дълго така. А и сърцето го теглело назад, към къщи. Тъй че той все току спирал, обръщал глава натам и още повече се натъжавал.

Тъй като му било трудно да си намира подслон, Шунтоку често трябало да спи под някой бор или в гората. Но понякога щастието му се усмихвало и той успявал да се приюти в крайпътен храм сред статуите и изображенията на множеството буди.

Веднъж в сумрака на утрото, точно преди настъпването на деня, в онзи час, когато първи гарваните излизат и грачат, покойната майка на Шунтоку го навестила в съня му. И ето какво му казала:

— Синко, причината за твоето нещастие е магията на злата ти мащеха. Върви сега в Кийомидзу и моли богинята на храма за изцеление.

Шунтоку се събудил безкрайно удивен и се отправил към Киото, към храма Кийомидзу.

Един ден пътят го отвел до портата на дома на богаташ на име Хагияма. Шунтоку спрял и извикал:

— Дайте милостиня! Дайте милостиня!

Една прислужница го чула, излязла, дала му храна и се разсмяла високо:

— Как да не ти е смешно да дадеш нещо на такъв необикновен поклонник!

— Защо се смееш? — обидил се Шунтоку. — Аз съм син на един богат и много известен човек, на Нобуюоши от Кавачи. Но проклятието на злата ми мащеха ме направи такъв, какъвто съм.

Тогава Отохиме, дъщерята на Хагияма, като чула гласовете, излязла и попитала прислужницата:

— Защо се смееш?

А прислужницата отвърнала:

— О, господарке, дойде някакъв слепец от Кавачи, около шестнадесетгодишен момък, залепи се на портата и завика силно: „Дайте милостиня! Дайте милостиня!“ Опитах се да му дам на поднос малко чистен ориз, но когато го приближих към дясната му ръка, той си протегна лявата, а когато му поднесох храната към лявата, той пък се пресегна с дясната. Затова не се сдържах и се засмях.

Като чул обясненията на прислужницата, слепецът се ядосал и казал:

— Нямате право да обиждате непознат. Аз съм син на богат и прочут човек от Кавачи и се казвам Шунтоку-мару.

Тогава Отохиме, дъщерята на този дом, изведнъж си спомнила за Шунтоку, също много се ядосала и извикала гневно на прислужницата:

— Не се присмивай тъй грубо, защото така, както днес се смееш някому, утре може на теб да се смеят!

Отохиме била тъй смяяна, че леко се разтреперала, и щом се върнala в стаята си, мигом паднала в несвяст.

Тогава в къщата настанала суматоха и побързали да извикат лекар. Но девойката, която не можела да поеме никакво лекарство, изпадала във все по-голямо безсилие.

После изпратили да повикат най-добрите лекари и след като се посъветвали помежду си, те решили, че причината за болестта на Отохиме може да е само някаква внезапна мъка.

Тогава майката коленичила до постелята на болната си дъщеря и рекла:

— Кажи ми, дъще, без да криеш нищо от мен, имаш ли някаква тайна мъка? Нещо, което да желаеш много силно? Каквото и да е то, аз ще се помъча да го намеря.

Отохиме отвърнala:

— Много ме е срам, но ще ти кажа какво искам. Слепецът, който дойде тук онзи ден, е синът на един богат и много известен човек от Кавачи на име Нобуюоши. По време на празника Тенджин^[9] срещнах този младеж на път към храма Китано. После двамата си разменихме любовни писма и се врекохме един на друг. Ето защо много искам да ми позволите да тръгна из страната и да го намеря, където и да е той.

Майката отвърнala нежно:

— Това наистина ще е добре. Ако искаш *каго*, ще получиш; ако искаш кон, ще го имаш. Можеш да си избереш за придружител и когото искаш от слугите. Ще ти дам и толкова пари, колкото пожелаеш.

А Отохиме казала:

— Не искам нито кон, нито *каго*, нито слуга да ме придружава. Трябват ми само дрехи на поклонник — гетри в роба, и просешка торбичка.

Заштото Отохиме смятала за свой дълг да тръгне на път съвсем сама като Шунтоку.

Така тя напуснala бащиния си дом и се сбогувала с родителите си, с очи, пълни със сълзи, защото нямала сили да изрече: „Сбогом.“

Тя преминала през много планини и долини, като чувала само зова на дивите елени и грохота на планинските порои.

Понякога губела пътя, понякога се катерела по стръмни и трудни пътеки, а сърцето ѝ все тънело в тъга.

Най-накрая съзряла пред себе си — далеч, много далеч — бора, наречен „кавама-мацу“, и двете скали Ота^[10], и щом ги съгледала, помислила си с любов и вяра за Шунтоку.

Забързала натам и скоро срещнала пет-шест души, които отивали на поклонение в Кумано, и ги попитала:

— Не видяхте ли по пътя си един сляп младеж на около шестнадесет години?

А те отвърнали:

— Не, не още. Но ако го срещнем някъде, ще му предадем каквото пожелаете.

Отговорът им разочаровал дълбоко Отохиме и тя започнала да си мисли, че всичките ѝ усилия да намери своя любим са може би напразни. Това много я натъжило.

Накрая така се отчаяла, че решила да се откаже да го търси в този свят и да се удави в езерото Савара, за да има възможност да го срещне в някой бъдещ живот.

И забързала към езерото. Щом стигнала до него, Отохиме свалила поклонническите си дрехи, закачила връхната си роба на един бор, хвърлила просешката торбичка настрани, разпуснала косата си и я вчесала на прическа *шимада*^[11].

После напълнила ръкавите си с камъни и тъкмо да се хвърли в езерото, пред нея неочеквано се появил много стар човек — на не помалко от осемдесет години, — целият в бяло и със свещена дъсчица в ръка.

И старецът рекъл:

— Не бързай да умираш, Отохиме! Този, когото търсиш, е в храма Кийомидзу. Иди там и ще го намериш.

Това наистина била най-добрата вест, за която можела да мечтае, и Отохиме изведнъж се почувствала безкрайно щастлива. Защото знаела, че е спасена с височайшето благоволение на своя бог-хранител и че старецът е самият този бог.

И така, тя изхвърлила камъните от ръкавите си, облякла отново връхната си роба, сменила прическата си и без да губи нито миг, се отправила бързо към Кийомидзу.

Стигнала най-после до храма. Изкачила трите долни стъпала и като надникнала под една стряха, видяла своя любим — Шунтоку — да спи на земята, покрит със сламена рогозка. Отохиме му извикала: „Моши! Моши!“^[12]

Шунтоку мигом се събудил от вика ѝ, грабнал вързопчето, което бил оставил встрани от себе си, и на свой ред извикал с негодувание:

— Понеже съм сляп, децата от квартала всеки ден идват да ме дразнят.

При тези думи Отохиме се натъжила дълбоко, приближила се, положила ръце върху раменете на нещастния си възлюблен и му заговорила:

— Не съм от тези лоши и проклети деца. Аз съм дъщерята на богатия Хагияма. И понеже на празника Тенджин в Киото ти се прекох, дойдох при теб.

Изумен от гласа на любимата си, Шунтоку скочил и извикал:

— О, наистина ли това си ти, Отохиме? Толкова време мина от последната ни среща!... Всичко е тъй необикновено! Дали това не е просто лъжа?

А после двамата заплакали, прегърнати и без силни да говорят.

Но скоро Шунтоку дал воля на мъката си и извикал на Отохиме:

— Настигна ме проклятието на моята мащеха и сама виждаш как изглеждам. Затова и никога не ще мога да се свържа с теб и да стана твой съпруг. Какъвто съм сега, такъв и ще си остана, докато не изгния и не умра. Ето защо трябва веднага да се върнеш у дома си и да заживееш отново в щастие и разкош.

Ала Отохиме отвърнала, дълбоко опечалена:

— Никога! Сериозно ли говориш? Да не си полудял?

— Не, не! Само се престорих на сериозен, защото те обичам толкова, че и живота си бих дал за теб!

— Отсега нататък никога няма да те изоставя, каквото и да стане с мен!

Тези слова успокоили Шунтоку, но в същото време сърцето му се изпълнило с жалост към нея и той заплакал, без да може да пророни и дума.

Тогава тя му казала:

— Щом вероломната ти мащеха те е омагьосала само защото си богат, не се боя да отмъстя за теб, като също я омагьосам, защото и аз съм дете на богат баща.

След тези думи Отохиме заговорила от все сърце на божеството на храма и му казала следното:

— Седем дни и седем нощи ще се отдам тук на пост и молитва, за да изпълня своя обет, и ако в теб има поне малко справедливост и състрадание, умолявам те да ни спасиш.

На голям храм като този не подхожда сламен покрив. Аз ще го препокрия с птичи пера, а стрехите — с пух от соколи.

Тези *тории*^[13] и тези каменни фенери са грозни. Аз ще издигна *тории* от злато; ще направя хиляда фенера от злато и хиляда от сребро и всяка вечер ще ги паля.

В голяма градина като тази трябва да има дървета. Ще посадя хиляда хиноки^[14], хиляда суги^[15] и хиляда карамацу^[16].

И ако след всичко това Шунтоку не оздравее, тогава двамата с него ще се хвърлим в твоето езеро с лотосите и ще се удавим. А след смъртта си ще се превърнем в две огромни змии, ще тормозим всички, които идват да се молят в този храм, и ще пресечем пътя на поклонниците към него!

Колкото и да е странно, през нощта на седмия ден, откакто Отохиме дала този обет, Канонон-сама я споходила в съня ѝ и ѝ казала следното:

— Аз чух молитвите ти и ще ги изпълня!

После Отохиме се събудила и разказала съня си на Шунтоку. Двамата много се зачудили. Станали и се спуснали заедно към реката, измили се, асетне прочели молитвите си към богинята.

И случило се невероятното: очите на слепия Шунтоку се отворили широко и прогледнали, външността му се променила и болестта изчезнала безследно. Двамата влюбени заплакали от щастие.

После тръгнали и стигнали до една странноприемница, свалили поклонническите си дрехи, облекли нови роби и наели паланкин и носачи, за да ги отнесат у дома.

Щом стигнали пред дома на неговия баща, Шунтоку се провикнал:

— Почтени родители, ето че се върнах при вас! Благодарение на силата на думите, изписани върху моя талисман, вече съм, както сами виждате, изцелен. А вие как сте, майко, татко?

Като чул гласа, баща му изскочил от къщи и извикал:

— Оо, колко се тревожех за теб. И нито за миг не престанах да те мисля. Но сега съм истински щастлив да те видя, синко! Теб и невестата, която си довел!

Радостта им била голяма.

Но точно тогава, колкото и да е странно, злата мащеха внезапно ослепяла, а пръстите на ръцете и краката ѝ започнали да гният. Тя се замятала от страшна болка.

А невестата и женихът се обърнали към нея:

— Виж ти! Проказата не отмина и теб! Но не можем да държим прокажен в заможна къща като нашата. Молим те, върви си веднага оттук. Ще ти дадем поклонническа роба и гетри, сламена шапка и вързопче с храна. Ето, всичко това е вече готово.

Тогава проклетата мащеха разбрала, че дори да не умре от болестта си, спасение за нея все едно няма, защото тя самата била извършила същото зло преди това. А Шунтоку и Отохиме били много доволни — истински щастливи.

Мащехата, както някога и Шунтоку, ги помолила да ѝ разрешат само да получава по малко храна поне веднъж на ден, но Отохиме отвърнала на поразената от болестта жена:

— Не можем да те оставим тук. Дори в ъгъла на някоя пристойка. Махай се! Веднага се махай!

Нобуюоши също се разгневил на жена си:

— Как така ще останеш? Колко време ти е нужно да разбереш, че трябва да си идеш?

Той я извлякъл навън, а тя не могла да се сдържи и се разплакала, като се мъчела да скрие лицето си от погледите на съседите.

Отовака повел сляпата си майка за ръка и двамата се отправили към Киото, към храма Кийомидзу.

Когато стигнали, те изкачили три от стъпалата на храма, паднали на колене и отправили към богинята пламенна молитва:

— Дай ни сила за още едно проклятие!

Но богинята неочаквано се явила пред тях и им казала:

— Ако ме молехте за добро, щях да изпълня молбата ви, но повече не искам да имам нищо общо с коварните ви планове. А ти, жено, ако трябва да умреш, умири още сега. А след смъртта си ще бъдеш изпратена в ада, където ще се вариш на дъното на железен котел!

Такъв е краят на историята за Шунтоку.

... Завършваме я ние така!

Весело! Весело! Весело!

[0] Балада за **Шунтоку-мару** е популярна легенда, залегнала в основата на писаната за театър Но „Йоробоши“ — „Немощният монах“, авторството на която се приписва на Дзеами Мотокийо (1363–1443). — Б.р. ↑

[1] Двама от седемте щастливи богове в японския будизъм. — Б.р. ↑

[2] Обожественият дух на Сугавара Мичидзане (845–880) — калиграф, учен и поет, предан васал на император Уда (889–897) и сина му — император Дайго (898–930). Става жертва на дворцови интриги. В негова чест в Киото е построен храмът Китано. — Б.р. ↑

[3] Тук цифрите нямат конкретен смисъл, а изразяват само огромно множество. — Б.а. ↑

[4] Става дума за японската семейна традиция, по силата на която първородният син наследява бащиното си имущество и поема изцяло грижите за своите родители. — Б.р. ↑

[5] Става дума за Фуйго — бог на ковачите в японския будизъм. — Б.р. ↑

[6] Диамантената сутра. Една от трите основни сутри на сектата Шингон. — Б.р. ↑

[7] Наименование на 25-я раздел на Лотосовата сутра — най-почитаната в Япония. — Б.р. ↑

[8] Сутра, възхваляваща прелестите и удоволствията в свещената обител на буда Амида — един от най-тачените в средновековна Япония. — Б.р. ↑

[9] Правник в чест на годишнината от смъртта на Сугавара Мичидзане. Честват го всяка година на 25 юли. — Б.р. ↑

[10] Едно от значенията на „ота“ е „срещнах“, „срещал съм“. — Б.а. ↑

[11] Прическа на девойка. Тук — прическа, която се прави на покойница. — Б.р. ↑

[12] Моля! Ало! (яп.) — Б.р. ↑

[13] Порта пред шинтоистки храм. Наподобява арка. — Б.р. ↑

[14] Японски кипарис. — Б.р. ↑

[15] Криптомерия (яп.). — Б.р. ↑

[16] Японски бор. — Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.